

ERZURUM SAĞLIK YÜKSEKOKULU I. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLERİNİ SEÇMEYE VE MESLEĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Ayfer TEZEL*

Sevban ARSLAN**

ÖZET

Bu çalışma Erzurum Sağlık Yüksekokulu I. Sınıf öğrencilerinin mesleklerini seçme ve mesleğe ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun okudukları bölümleri dört ve daha sonraki sıralarda tercih ettikleri, sadece % 9.9'unun kendi ideali olduğu için bu mesleği seçtiği, mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri alanların ise ilk sıralarda yönetici hemşirelik ve eğitimci hemşireliğin aldığı bulunmuştur. Çalışmanın sonucundan elde edilen bulgulara yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik-ebelik öğrencisi, meslek seçimi, mesleki görüş

ABSTRACT

The Ideas As To Profession And Choice Of Profession Of The First Class Students Of Erzurum Health College

This study was carried out with the purpose of determining the ideas as to profession and choice of profession of the first class students of Erzurum Health College. In this study, it was found out most of the students participating in the study preferred their department in forth and later rows; 9.9% of them chose their profession because of their own purposes and the branches which they demanded to study for post-graduate education became firstly administrative nursery and trainer nursery. In the conclusion of the study, the suggestions oriented to the findings obtained were developed.

Key Words: Nnursing-midwifery student, professional choice, professional idea

GİRİŞ ve AMAÇ

Hemşirelik ve ebelik meslekleri toplumumuzun gözünde beyaz üniforma giyen meslek grupları olarak dar bir çerçeve içerisinde algılandıkları da, özlerinde yardım etme, bakımı verme bilim ve sanatını barındırırlar (Oktay1993, Birol 2002).

Hemşirelik ve ebelik mesleği mensupları sağlık bakım sistemi içerisinde önemli ve vazgeçilmez rolleri olan sağlık ekibi üyeleridir. Bu rolleri yerine getirirken iletişim, yardım etme, problem çözme, eğitim ve liderlik süreçleri ile birlikte bağımlı ve bağımsız fonksiyonları kullanırlar. Ancak bu rol ve fonksiyonların sağlık hizmetlerinin sunumuna yeterince yansımadağı görülür (Uyer 1993, Yiğit 1994).

Hemşire ve ebelerin ülkemizin sağlık problemlerinin belirlenmesinde aktif rol almamaları, mesleki eğitimde standardizasyonun olmaması, görev tanımları dışında istihdam edilmeleri ve kendi mesleklerine ait yasalarının olmaması gibi daha bir dizi sebepler sağlık hizmetlerinin sunumu ve niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir (Velioğlu 1986, Yiğit 1994, Salvage 1995, Aksayan ve Cimete 1997, Dereli ve Demir 1997). Sağlık hizmetlerinin sunumundaki olumsuz yansımalar, hemşirelik-ebelik mesleklerinin toplum tarafından algılanmalarını olumsuz olarak etkilemektedir. Çünkü mesleğin değeri topluma verdiği katkı ile ölçülür (Coşkun ve ark 1992, Khorsid ve Ulufer 1993).

*Atatürk Üniv. Erzurum SYO (Öğr. Gör.)

**Atatürk Üniv. Erzurum SYO (Araş. Gör.)

Birey meslek seçimi ile en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetlerle, kendisini maksimum doyuma ulaştıracağına inandığı alana yönelir. Mesleksi başarı için bireyin fiziksel özelliklerinin yanı sıra mesleğe yakınlığının da olması gerekir. Hemşirelik-ebelik mesleğinin icra edilmesinde de aynı esaslar göz önüne alınmalıdır. Yardım etme-bakım verme sanatını temel alan bu sağlık disiplinleri için mesleğe ilgi, istek ve yetenek gibi unsurlar ön koşul olmalıdır. Ancak günümüzdeki meslek seçimlerinin genellikle üniversiteye giriş sınavıyla ve rastlantısal olarak gerçekleştiği göz önüne alınırsa tüm yaşamı etkileyecek olan bu kararlar seçtiği okulu, bölümü veya mesleği tanımadan ve istemeden okuyan kişilerin sayıları da artmıştır (Khorsid ve ark 1992, Khorsid ve Ulufer 1993).

Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin mesleklerini seçme nedenleri ve mesleklerine bakış açılarının, mesleki doyum ve başarılarını etkileyebileceği düşüncesinden yola çıkarak, öğrencilerin mesleklerini seçme nedenleri ve meslekleri hakkındaki görüşlerinin saptanması amacıyla bu çalışma planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte planlanan bu araştırmanın evrenini 2002-2003 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Erzurum Sağlık Yüksekokulu'na kayıt yaptıran 95 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma kapsamına araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 91 öğrenci dahil edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından ilgili literatürlerin incelenmesi sonucu oluşturulan soru formları kullanılmıştır. Öğrencilere ait sosyo-demografik özellikler ile mesleklerine ilişkin görüşlerin bulunduğu soru formlarının uygulanması için yüksekokul müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. Veriler öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşleri şekillenmeden öğretim yılının ilk haftasında bir ders saati içinde toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile mesleğe ilişkin görüşleri bağımsız, mesleği seçme durumları bağımlı değişken olarak alınmıştır. Elde edilen veriler yüzdeler dağılım ve ki-kare önemlilik testi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 18.8 ± 1.3 'dür. Öğrencilerin %68.1'i hemşirelik, %31.9'u ebelik bölümüne devam etmektedir.

Öğrencilerin mezun olduğu lise ile mesleği seçme durumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($\chi^2 = 0.68$ $p > 0.05$ $SD=1$). Mezun olunan lisenin meslek seçimini etkilemediği görülmektedir. Öğrencilerin %85.7'si normal lise, %14.3'ü sağlık meslek liselerinden mezundur. Çekirdek aileye sahip öğrencilerin oranı %74.7'dir ($p > 0.05$). Öğrencilerin yaşamlarının çoğunluğunu geçirdiği yer ile mesleklerini isteyerek seçme durumlarına bakıldığında; yaşanan yerin mesleği seçme durumunu etkilediği görülmektedir ($\chi^2=19.671$ $p < 0.05$ $SD=2$). Yaşamlarının çoğunu kentte geçiren öğrencilerin %62.1'i mesleği isteyerek seçtiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç; yaşamlarının çoğunu kentte geçiren öğrencilerin diğerlerine oranla daha bilinçli meslek seçimi yaptıklarını düşündürmektedir. Öğrencilerin çalışma durumlarına bakıldığında %15.4'ünün çalıştığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Öğrenci annelerinin %16.5'inin, babalarının da %5.5'inin okur yazar olmadığı, annelerinin %89'unun ev hanımı, babalarının ise %35.2'sinin serbest meslek sahibi olduğu tespit edilmiştir. Çalışma durumu, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi ve babanın mesleği ile mesleği seçme durumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p > 0.05$). Mesleği isteyerek seçen 71 öğrencinin annesi ev hanımı iken, mesleği istemeden seçen öğrencilerin 5'inin annesi memur, 5'inin ki de emeklidir. Öğrencilerin gelir durumları ile mesleği tercih etme durumları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($\chi^2= 16.966$ $p < 0.05$ $SD=2$). Çalışmaya katılan öğrencilerin %54.9'unun ailelerinin gelir düzeyi düşük bulunmuştur. Gelir durumu düşük olan öğrencilerin % 59.1'i mesleği isteyerek seçtiklerini ifade etmişlerdir. Khorsid ve arkadaşları(1992) lise son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada da ; gelir düzeyi düşük öğrencilerin mesleği tercih etme oranlarının yüksek olduğunu bildirmiştir. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Mesleği Seçme Durumlarının Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler (N=91)	Mesleği Seçme Durumu				TOPLAM			
	İsteyerek Seçen		İstemedenden Seçen		Sayı	%		
	Sayı	%	Sayı	%				
Mezun olunan lise								
Normal Lise	45	84.9	33	86.8	78	85.7		
Sağlık Meslek lisesi	8	15.1	5	13.2	13	14.3	$X^2=0.68$	$p>0.05$
TOPLAM	53	100.0	38	100.0	91	100.0		
Aile Tipi								
Çekirdek Aile	46	80.7	22	64.8	68	74.7		
Geniş Aile	8	14.0	6	17.6	14	15.4	$X^2=4.212$	$p>0.05$
Parçalanmış Aile	3	5.3	6	17.6	9	9.9		
TOPLAM	57	100.0	34	100.0	91	100.0		
Yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yer								
Köy	2	3.4	8	24.2	10	11.0		
İlçe	20	34.5	19	57.6	39	42.9		
Kent	36	62.1	6	18.2	42	46.1	$X^2=19.671$	$p<0.05$
TOPLAM	58	100.0	33	100.0	91	100.0		
Çalışma Durumu								
Çalışan	9	13.6	5	20.0	14	15.4		
Çalışmayan	57	86.4	20	80.0	77	84.6	$X^2=0.564$	$p>0.05$
TOPLAM	66	100.0	25	100.0	91	100.0		
Annenin eğitim düzeyi								
Okur-yazar olmayan	10	17.2	5	31.9	15	16.5		
İlköğretim	37	63.8	21	44.7	58	63.7		
Orta öğretim ve üzeri	11	19.0	7	23.4	18	19.8	$X^2=4.309$	$p>0.05$
TOPLAM	58	100.0	33	100.0	91	100.0		
Babanın eğitim düzeyi								
Okur-yazar olmayan	2	4.4	3	5.9	5	5.5		
İlköğretim	15	32.6	21	41.7	36	39.6		
Orta öğretim ve üzeri	29	63.0	21	52.4	50	54.9	$X^2=1.016$	$p>0.05$
TOPLAM	46	100.0	45	100.0	91	100.0		
Annenin Mesleği								
Ev hanımı	71	100.0	10	50.0	81	89.0		
Memur	-	-	5	25.0	5	5.5		
Emekli	-	-	5	25.0	5	5.5		
TOPLAM	71	100.0	20	100.0	91	100.0		
Babanın Mesleği								
Memur	13	20.3	7	25.9	20	22.0		
İşçi	7	10.9	4	14.8	11	12.1		
Serbest meslek	25	39.1	7	25.9	32	35.2		
Emekli	19	29.7	9	33.4	28	30.7	$X^2=1.525$	$p>0.05$
TOPLAM	64	100.0	27	100.0	91	100.0		
Ailenin Gelir Düzeyi								
Gelir giderden fazla	-	-	6	24.0	6	6.6		
Gelir gidere eşit	27	40.9	8	32.0	35	38.5		
Gelir giderden az	39	59.1	11	44.0	50	54.9	$X^2=16.966$	$p<0.05$
TOPLAM	66	100.0	25	100.0	91	100.0		

Öğrencilerin %48.3'ü rastlantı sonucu, %19.8'i ailesinin isteği, %14.3'ü ekonomik nedenler, %9.9'u kendi ideali olması, % 7.7'si yüksekokul mezunu olma isteği nedeniyle mesleklerini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin mesleklerini seçme nedenleri ara-

sında rastlantısal faktörün ilk sırayı alması ve sadece %9.9'unun kendi ideali olduğu için mesleğini seçmesi dikkat çekicidir. Bu sonuçlar öğrencilerin mesleklerini bilerek ve isteyerek seçmediklerini düşündürmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlere Göre Mesleği Seçme Durumlarının Dağılımı

Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler	M e s l e ğ i S e ç m e D u r u m u				TOPLAM	
	İsteyerek Seçen		İstemedenden Seçen		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okulu kazanma süresi						
Hemen	7	14.6	12	27.9	19	20.9
1 yıl sonra	13	27.1	15	34.9	28	30.7
2 yıl sonra	20	41.6	12	27.9	32	35.2
3 yıl ve daha fazla	8	16.7	4	9.3	12	13.2
TOPLAM	48	100.0	43	100.0	91	100.0
					$X^2=4.531$	$p>0.05$
ÖSS sınavında tercih sırası						
1.Tercih	9	17.6	7	17.5	16	17.6
2.Tercih	7	13.7	4	10.0	11	12.1
3.Tercih	5	9.9	5	12.5	10	11.0
4.Tercih ve sonrası	30	58.8	24	60.0	54	59.3
TOPLAM	51	100.0	40	100.0	91	100.0
					$X^2=0.411$	$p>0.05$
Ailenin mesleği seçmedeki etkisi						
Olumlu	35	63.6	15	41.7	50	65.9
Olumsuz	6	10.9	11	30.6	17	7.7
Tarafsız	14	25.5	10	27.8	24	26.4
TOPLAM	55	100.0	36	100.0	91	100.0
					$X^2=6.451$	$p<0.05$
Seçilen meslekte çalışan yakınlarının olması						
Var	37	67.3	14	38.9	51	56.0
Yok	18	32.7	22	61.1	40	44.0
TOPLAM	55	100.0	36	100.0	91	100.0
					$X^2=7.116$	$p<0.05$
Meslek hakkında bilgiye sahip olma durumu						
Var	35	77.8	18	39.1	53	58.2
Yok	10	22.2	28	60.9	38	41.8
TOPLAM	45	100.0	46	100.0	91	100.0
					$X^2=13.970$	$p<0.05$

Tablo 2’de görüldüğü gibi; öğrencilerin %35.2’si liseyi bitirdikten 2 yıl sonra bu okulu kazanmışken, %59.3’ünün dört ve daha sonraki sıralarda tercih ettikleri bulunmuştur. Ejder ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada (2000) ise öğrencilerin %45.6’sının okullarını son üç tercihleri arasında seçtiklerini bulmuşlardır. Kırıcı ve arkadaşlarının (2000) Karaelmas Üniversitesinde yaptıkları bir araştırmada öğrencilerin %14.5’inin mesleklerini 18.sırada tercih ettikleri görülmüştür. Bizim bulgularımız mesleklerini ilk sıralarda tercih etme oranını düşüklüğü yönünden bu çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Ailelerin çocuklarının meslek seçimi üzerindeki etkilerine bakıldığında; %65.9’unun olumlu etkilediği ve aradaki farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2=6.451$ $p<0.05$ $SD=2$). Bulgularımız Altuğ Özsoy ve arkadaşlarının (1999) bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu bulgular ailelerin meslek seçiminde çocuklarını önemli derecede etkilediklerini ortaya çıkarmıştır.

Öğrencilerin seçtikleri meslekte çalışan yakınlarının olup olmaması ile mesleklerini

seçme durumları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=7.116$ $p<0.05$ $SD=1$). Çalışmamıza katılan öğrencilerin %56’sı seçtikleri meslekte çalışan yakınlarının olduğunu belirtmişlerdir. Altuğ Özsoy ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada (1999) öğrencilerin %68.9’u yakınları arasında hemşire olarak çalışan kişilerin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar; akraba ve yakın çevresinde seçilen meslekte çalışan kişilerin olmasının, mesleğin daha olumlu algılanmasına neden olduğunu düşündürmektedir. Öğrencilerin %41.8’i daha önceden seçtiği meslekle ilgili bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Buzlu ve arkadaşları (1997) yaptıkları çalışmada bu oranın %51 olduğunu bildirirken, Sezgin ve Yalınkılıç (1993) bu oranı %43.8 olarak bulmuşlardır. Çalışmamızda; seçtikleri meslek hakkında bilgi alan öğrencilerin %77.8’i mesleği isteyerek seçtiklerini ifade etmişler ve fark istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 13.970$ $p<0.05$ $SD=1$).

Tablo 3. Öğrencilerin Seçtikleri Mesleğe İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Seçtikleri Mesleğe İlişkin Görüşleri (N=91)	Sayı	%
Meslekleri hakkındaki görüşleri		
Olumlu	71	78.0
Olumsuz	12	13.2
Kararsız	8	8.8
Mezuniyet sonrası çalışmayı isteme durumu		
Evet	77	84.6
Hayır	14	15.4
Çalışmak istedikleri alan		
Eğitimci-öğretmen	31	34.1
Yönetici hemşirelik	25	27.5
Servis hemşiresi	20	21.9
Akademisyenlik	15	16.5

Tablo 3'te görüldüğü gibi; öğrencilerin %78.0'ı seçtikleri meslek hakkında olumlu görüşlere sahip iken, %22.0'ının kararsız ve olumsuz olmaları bu yönde rehberlik hizmetlerinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmayı istedikleri alanlara bakıldığında; sırasıyla öğretmenlik(%34.1), yönetici hemşirelik (%27.5), servis hemşireliği (%21.9) ve akademisyenliği (%16.5) tercih ettikleri görülmüştür.

Gözüm yaptığı bir çalışmada (2000) öğrencilerin mezuniyet sonrasında eğitimci-akademik hemşirelik ve yönetici hemşirelik alanlarında çalışmaya istekli olduklarını, Dereli ve Demir (1997) ise yöneticilik, öğretmenlik ve akademisyenlik gibi alanlarda çalışmaya istekli olduklarını bildirmişlerdir. Öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmayı istedikleri öncelikli alanların doğrudan bakım işlevlerini içermeyen hizmetler yönünde olması dikkat çekicidir. Yapılan bu çalışmalarla varılan sonuçlar; yönetici ve eğitimci hemşirelik hizmetlerinin öğrenciler tarafından daha istenilen çalışma alanları olduğu yönündedir.

KAYNAKLAR

- Aksayan S, Cimete G** (1997). "Herkes sağlık" hedefine yönelik bir hemşirelik eğitimi programı önerisi. Cumhuriyet Üniv. HYO Dergisi (1): 53-63
- Altuğ Özsoy S ve ark.** (1999). Hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı. Erzurum. Atatürk Üniv. Kültür Merkezi, 345-350
- Biröl L.** (2002), Hemşirelik Süreci. Hemşirelik Bakımında Sistemik Yaklaşım. 5. Baskı. Etki Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. İzmir
- Buzlu S, Kutlu Y** (1997), İ.Ü. Florence Nightingale hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliğe ve mezuniyet sonrasında ilişkin düşünceleri. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu "Ulusal arası Katılımlı" Kıbrıs, Çevik Matbaacılık, 64-68
- Coşkun A. ve ark.** (1992) Üniversite öğrencilerinin hemşirelik mesleğini algılayış biçimleri. III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı. Sivas. 838-843

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin yaşamlarını geçirdikleri yerin ve ailesinin gelir düzeyinin mesleği seçme durumlarını etkilediği saptandı. Çalışmamızda öğrencilerin %59.3'ünün seçtikleri bölümü ÖSS'de dört ve daha sonraki sıralarda tercih ettikleri, sadece %9.9'unun kendi ideali olduğu için mesleği seçtiği, %41.8'inin daha önce meslekleri hakkında bilgi almadığı ve mezuniyet sonrasında çoğunluğunun eğitici ve yönetici hemşirelik alanlarında çalışmak istedikleri bulundu.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

*Lise öğrencilerine, mesleğe yönelik tanıtım programlarının hazırlanıp sunulması

*Meslek tanıtımında kitle iletişim araçları ve mesleği icra eden profesyonellerden yararlanılması

*Mesleği seçen öğrencilerin meslek hakkındaki olumsuz yargılarının kaldırılması için rehberlik-danışmanlık hizmetlerinin sağlanması önerilebilir.

Dereli N, Demir Ü (1997). Hemşirelik yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerin meslek bilinçlerinin incelenmesi. IV. Ulusal Hemş. Eğt: 182-187.

Ejder S ve ark. (2000). Erzurum Sağlık Yüksekokulu ve hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin mesleği seçme ve devam ettirme ile ilgili görüşleri. I. Ulusal Hemşirelik öğrenci Sempozyumu. Program ve Özet Kitabı İzmir: 33

Gözüm S (2000). Hemşirelik eğitimine yeni başlayan öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri ve istemedikleri hemşirelik alanları ve gerekçeleri, "2000'li Yıllarda Sağlık Yüksekokullarında Eğitimin Geleceği Sempozyumu" Bildiri Özet Kitabı Malatya,1

Khorsid. ve ark (1992) Lise son sınıf kız öğrencilerinin hemşirelik mesleğini tercih etme durumlarının incelenmesi, III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Sivas, 831-837

Khorsid L, Ulufer F (1993). Hemşirelik mesleğini seçen öğrenciler hemşireliği ne kadar biliyorlar? Ege Üniv. HYO Derg 9 (3): 21-27

Kırcı M ve ark. (2000) Zonguldak Karaelmas üniversitesi öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. I. Ulusal Hemşirelik öğrenci Sempozyumu. Program ve özet Kitabı, İzmir, 19

Oktay S (1993).Sağlık Meslekleri-Sağlık Ekibi ve Rol Yapıları Editör: Ziyattin Bildirici. Sağlık Kurumları Yönetimi. Web Ofset, Eskişehir.

Salvage J (1993). Hemşirelikte Etkinliğe Doğru Eylem: Herkese Sağlık Hedefinin Desteklenmesi Amacıyla Hemşirelik ve Ebeliğin Güçlendirilmesi. Çev.Ed.Saadet Ülker, Aydoğdu Ofset, Ankara

Sezgin A Yalın Kılıç G. (1993). C.Ü. HYO son sınıf öğrencilerinin okula gelmeden önce hemşirelik mesleği ile ilgili bilgi-görüş düzeylerinin okuldaki başarıları ile ilişkisi ve mezun olma aşamasında hemşirelik mesleğine ilişkin bilgi-görüşlerindeki değişme düzeyi. III.Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu İstanbul, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, 130-140.

Uyer G (1993). Hemşireliğe Genel Bakış. Hürbilek Matbaacılık, Ankara.

Yiğit R. (1994). Hemşirelik. Türk Hemşireler Dergisi 44 (2):9-11

Velioglu P. (1986). Hemşireliğin geleceği. Hemşirelik Bülteni 2 (6):1-3